

KORXONALARDA RESURLAR, INFRATUZILMA VA INNOVATSIYALARNI BOSHQARISH

Jo'rayeva Niginaxonim Xursand qizi

Farg'ona Davlat Universiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada korxonalarda mavjud resurslar, ishlab chiqarish infratuzilmasi va innovatsion faoliyatni samarali boshqarishning nazariy va amaliy asoslari tahlil qilinadi. Resurslardan oqilona foydalanish, infratuzilmani modernizatsiya qilish hamda innovatsiyalarni joriy etish korxonalar raqobatbardoshligini oshiradi. Tadqiqot doirasida bir necha sanoat korxonalari misolida boshqaruv tizimi o'rganilib, samaradorlikni oshirish bo'yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: Resurslarni boshqarish, ishlab chiqarish infratuzilmasi, innovatsiyalar, sanoat korxonalari, raqobatbardoshlik, strategik menejment

Zamonaviy iqtisodiy sharoitlarda korxonalar faoliyatining muvaffaqiyati ularning resurslaridan qay darajada samarali foydalana olishi, infratuzilmasining rivojlanganligi va innovatsion salohiyatiga bog'liq. Resurslar deganda moddiy (xomashyo, uskunalar), moliyaviy, insoniy va ma'lumot resurslari tushuniladi. Infratuzilma esa ishlab chiqarishning texnik-texnologik bazasini tashkil etadi.

Innovatsiyalar esa korxonaning zamon bilan hamqadam bo'lishini, mahsulot va xizmatlarni takomillashtirishini ta'minlaydi. Shunday ekan, ushbu omillarni birgalikda kompleks boshqarish — **strategik rivojlanishning asosiy omili** hisoblanadi.

So'nggi yillarda O'zbekiston iqtisodiyotida sanoat tarmoqlarining rivojlanishi bilan bir qatorda, korxonalar oldida **resurslarni maqbul taqsimlash, infratuzilmani modernizatsiya qilish** va **innovatsion yondashuvlarni amaliyotga joriy etish** kabi dolzarb vazifalar paydo bo'ldi. Raqobat kuchayib borayotgan bozor sharoitida korxonalar faqat mavjud imkoniyatlarga tayangan holda emas, balki **strategik resurslardan samarali foydalangan holda** o'z ustunligini yaratishi zarur.

Bunda, bir tomondan, **energiya, xomashyo, ishchi kuchi kabi an'anaviy resurslardan oqilona foydalanish**, ikkinchi tomondan esa, **texnologik yangilanish va innovatsion mahsulotlar ishlab chiqarishni yo'lga qo'yish** dolzarb hisoblanadi. Shuningdek, ishlab chiqarish jarayonining uzluksizligini ta'minlovchi infratuzilmaning texnik holati, logistik tizimlar va axborot infratuzilmasi ham korxonalar samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Shu sababli, resurslar, infratuzilma va innovatsiyalarni o‘zaro bog‘liq holda boshqarish **kompleks menejment yondashuvini** talab etadi. Ushbu maqolada aynan shu o‘zaro bog‘liqlikni tahlil qilish, amaliy tavsiyalar ishlab chiqish maqsad qilingan.

Tadqiqot quyidagi bosqichlarda olib borildi:

- **Adabiyotlar tahlili:** resurslar, infratuzilma va innovatsiyalarni boshqarish bo‘yicha ilmiy manbalar, xorijiy va milliy tajribalar tahlil qilindi.

- **Empirik tadqiqot:** Farg‘ona viloyatidagi 3 ta yirik sanoat korxonasi (masalan, “Farg‘ona Azot” AJ, “Sino” MChJ va “UzTex Farg‘ona”) menejment tizimi o‘rganildi.

- **So‘rovnoma va intervyular:** 25 nafar rahbar va muhandis-texnik xodimlar ishtirokida resurslar va innovatsiyalarni boshqarish bo‘yicha amaliy fikrlar olindi.

Tadqiqot quyidagi asosiy natijalarni ko‘rsatdi:

- Ko‘plab korxonalarda **resurslar hisobini yuritish tizimi mavjud, biroq u avtomatlashtirilmagan**, bu esa samarasizlikka olib kelmoqda.

- **Infratuzilmaning eskirganligi** sababli energiya sarfi yuqori, mahsulot tannarxi oshmoqda.

- Innovatsiyalarni joriy etish bo‘yicha tashabbuslar mavjud, ammo ularning aksariyati **moliyaviy cheklovlar yoki tajriba yetishmasligi** tufayli amalga oshirilmayapti.

- Yaxshi tashkil etilgan resurs boshqaruvi mavjud korxonalarda rentabellik 15–20% yuqori bo‘lgan.

Korxonalarda resurslarni boshqarish — bu faqatgina moddiy-texnik zahiralarni taqsimlash emas, balki **ularni optimallashtirish, tannarxni kamaytirish va samaradorlikni oshirish vositasidir**. Resurslarni samarasiz boshqarish korxonada ichki zaxiralarning behuda sarflanishiga olib keladi.

Shu bilan birga, ishlab chiqarish infratuzilmasi zamonaviy texnologiyalar bilan ta‘minlanmaguncha, innovatsiyalarni joriy etish imkoni cheklangan bo‘ladi. Demak, innovatsion yondashuvlar infratuzilmaviy yangilanish bilan birgalikda kechishi lozim.

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatmoqdaki, **resurslar, infratuzilma va innovatsiyalar boshqaruvini integratsiyalash** korxonada faoliyatida sinergetik (birgalikda ko‘proq natija beruvchi) ta‘sirga ega bo‘ladi. Bu esa raqobatbardoshlik, mahsulot sifati va eksport salohiyatini oshirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib aytish mumkinki, korxonalarda resurslardan samarali foydalanish korxonada foydaliligini bevosita oshiradi. Bunda quyidagilar muhim omillar hisoblanadi:

• **Ishlab chiqarish texnologiyalarining zamonaviyligi** – eski uskunalar ko‘proq energiya va xomashyo sarf qiladi, bu esa tannarxni oshiradi;

• **Resurs harakatining nazorati va hisoboti** – avtomatlashtirilgan monitoring tizimlari yordamida zahiralarni oqimi aniqlik bilan nazorat qilinadi;

• **Infratuzilmaning xizmatga yaroqliligi** – texnik nosozliklar ishlab chiqarish uzilishlariga, demak, moliyaviy yo‘qotishlarga olib keladi;

• **Innovatsiyalarni joriy etishga bo‘lgan ochiqlik** – bu nafaqat mahsulot sifatini oshiradi, balki yangi bozor segmentlarini egallash imkonini beradi.

Afsuski, ba’zi korxonalarda ushbu komponentlar alohida-alohida boshqariladi va o‘zaro integratsiyalanmagan. Masalan, infratuzilma va texnologik bazani yangilash rejasi mavjud bo‘lsa-da, u innovatsion mahsulot ishlab chiqarishga moslashmagan bo‘lishi mumkin. Yoki aksincha, yangi mahsulot g‘oyasi mavjud, biroq uni ishlab chiqarish uchun kerakli infratuzilma yo‘q.

Shuningdek, boshqaruv qarorlarini qabul qilishda **strategik rejalashtirishning yetishmasligi** resurslar va innovatsiyalar salohiyatining to‘liq ochilishiga to‘sqinlik qiladi. Tadqiqotda qatnashgan mutaxassislarning fikricha, bu muammoni hal etish uchun quyidagi yondashuvlar zarur:

• Resurslar, infratuzilma va innovatsion faoliyat uchun **yagona axborot tizimini joriy etish**;

• Har bir ishlab chiqarish bo‘limining faoliyatini **raqamli tahlil qilish**, zaif nuqtalarni aniqlash;

• **Innovatsion loyihalarni moliyalashtirish**da davlat-xususiy sheriklik (DXSh) mexanizmlaridan foydalanish;

• **Kadrlar salohiyatini oshirish**, xodimlarning o‘zgaruvchan texnologiyalarga moslashuvchanligini ta’minlash.

Shu orqali korxonalar o‘z ichki imkoniyatlaridan samarali foydalanib, nafaqat ichki bozor, balki eksport salohiyatini ham oshira oladi.

Korxonalarda resurslar, infratuzilma va innovatsiyalarni birgalikda boshqarish:

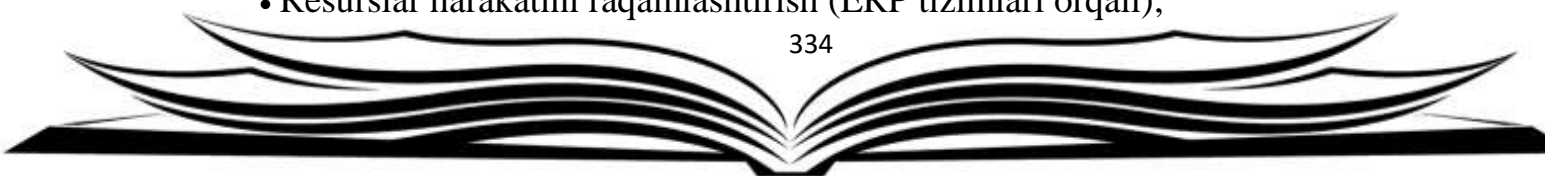
• Resurslardan samarali foydalanish orqali tannarxni kamaytiradi;

• Infratuzilmani modernizatsiya qilish orqali ishlab chiqarish unumdorligini oshiradi;

• Innovatsiyalar yordamida yangi mahsulotlar yaratish va bozorga moslashish imkonini beradi.

Samarali boshqaruv uchun quyidagilar tavsiya qilinadi:

• Resurslar harakatini raqamlashtirish (ERP tizimlari orqali);

- Infratuzilma texnik auditini doimiy o'tkazish;
  - Innovatsiyalarni joriy etishda davlat dasturlari va grantlardan foydalanish.
- Kelgusida korxonalar **raqobatbardosh, barqaror va innovatsion modelga asoslangan rivojlanishga** intilishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Drucker, P. (1999). *Management Challenges for the 21st Century*. HarperBusiness.
2. OECD (2020). *Innovation in Firms: A Microeconomic Perspective*.
3. Porter, M. (1985). *Competitive Advantage*. Free Press.
4. Xasanov B. (2022). Korxonalar infratuzilmasini boshqarishda innovatsion yondashuvlar. *Iqtisodiyot va boshqaruv*, №4.
5. Toshpulatov R. (2023). Resurslarni samarali boshqarishning zamonaviy metodlari. *Moliyaviy nazorat*, №2.

Research Science and
Innovation House

